

RELIGIEUS ERFGOED PROJECT

MENSLIEVENDE ZORG – HET VERVOLG

INVESTERING IN HET RELIGIEUS ERFGOED

Het Religieus Erfgoedproject Menslievende Zorg (REMZ) heeft als doel een deel van het immateriële erfgoed van religieuzen over het voetlicht te brengen en voort te zetten. Namelijk: hun investering in de gezondheidszorg voor zieken, kwetsbare mensen en mensen met een beperking. De bekommernis van de religieuzen van nu is een blijvende zorg voor goede zorg, dat wil zeggen 'menslievende zorg'. Daarom willen ze investeren in de zorg van heden en toekomst.

Het REMZ-project is een ellips met twee brandpunten: een focus op de bijdrage van de religieuzen én een focus op de bezieling van de zorgverleners van nu. In de eerste twee fasen is er aandacht geweest voor beide brandpunten. Het accent is in de loop van de vier jaar van het eerste naar het tweede brandpunt verschoven. In de tweede fase zijn de activiteiten voor het REMZ-project bovendien steeds meer onderdeel geworden van de Reliëf-Beweging. Daarmee wordt de duurzame aandacht voor het immaterieel erfgoed van de religieuzen steeds beter geborgd. Dat is in lijn met de wortels van Reliëf, die teruggaan op het werk van actieve congregaties en ordes en het werk van de diaconessen in Nederland. Reliëf koestert die wortels en het REMZ-project heeft ervoor gezorgd dat de vereniging zich sterker bewust is van de inspiratie die doorgegeven wordt door onze voorgangers. Dat is ook een belangrijke opbrengst van dit project, naast al die manieren waarop de waarden van menslievende zorg over het voetlicht zijn gebracht. Al met al kunnen we terugkijken op vier prachtige jaren waarin veel bereikt is.

In dit voorstel blikken we vooruit naar een derde fase, waarin het accent verschuift naar de rol van de zorgontvanger in het vormgeven van menslievende zorg. Maar eerst nog een terugblik: wat is er in de eerste twee fasen bereikt?

TERUGBLIK OP DE EERSTE TWEE FASEN

In de afgelopen vier jaar heeft het project twee fasen gekend, na een fase van kwartiermaken in 2013. Hieronder zetten we een deel van de opbrengsten op een rij.

2014-2016 FASE I

Focus op de bijdrage die religieuzen aan de gezondheidszorg hebben geleverd, met als resultaten onder meer:

❖ GLOSSY

Een 100 pagina's tellend, fraai vormgegeven tijdschrift waar religieuzen en zorgverleners van nu vertellen over hun inspiratie en bezieling en over de waarde van menslievende zorg. Verspreiding 11.000 ex.

❖ TV-SERIE

Een vierdelige televisieserie van KRO-RKK waarin een zuster 'van toen' terugkeert naar haar oude werkplek. Daar gaat ze met een zorgverlener van nu mee in de zorg van alledag in ziekenhuis, verpleeghuis, thuiszorg en de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Ontwapenende en ontroerende portretten. Een monument voor zusters én broeders. Aantal kijkers, inclusief herhalingen ca. 70.000.

❖ DVD VAN DE TV-SERIE

Van de TV-serie is een DVD gemaakt die verspreid is, deels gratis en deels tegen een vergoeding. Oplage 200 ex.

❖ ZIN IN ZORG

In het kwartaaltijdschrift van Reliëf, Zin in Zorg, is regelmatig aandacht gegeven aan de spiritualiteit van zusters en broeders. Oplage 1000 ex. per editie.

❖ BIJEENKOMST ROND HET PROEFSCHRIFT VAN INGE VAN NISTELROOIJ

Het proefschrift van dr. Van Nistelrooij over het belang van opoffering in de zorg is mede mogelijk gemaakt door de steun van congregaties en ordes. Op dit symposium is de opbrengst gedeeld.

Aantal deelnemers: 50.

❖ SYMPOSIUM IMMATERIËLE ERFENIS

*Op een symposium over de immateriële erfenis van de religieuzen in de zorg hebben tal van sprekers aandacht gevraagd voor de actuele betekenis ervan.
Aantal deelnemers: 80*

❖ INSPIRATIEDAGEN

*Er vonden vier inspiratiedagen plaats, waar religieuzen en zorgverleners elkaar ontmoet hebben en hun ervaringen en inspiratie hebben gedeeld.
Aantal deelnemers: ca. 200.*

❖ REFLECTIEKAARTEN

Een set kaartjes met vragen en denkproblemen over zingeving, bezieling en ethiek in de zorg. Wordt gebruikt in teambijeenkomsten, bij de opening van vergaderingen en in cursussen van Reliëf. Oplage 2000.

❖ ANSICHTKAARTEN

Ansichtkaarten met vragen die gebruikt worden op inspiratiedagen, conferenties en bij cursussen. Oplage 500.

❖ POSTER

*Een mooie poster over de band tussen religieuzen en zorgverleners van nu.
Oplage 2000.*

❖ SAMENWERKING MET ANDERE ORGANISATIES

Bijvoorbeeld met het Catharijneconvent rond de expositie over barmhartigheid in 2015 en het Florence Nightingale Instituut.

❖ VERZORGEN VAN LEZINGEN OVER HET THEMA

Onder meer bij Lycklama Stins, Lucasorde en Ameide. Ca. 250 mensen bereikt.

❖ PUBLIC RELATIONS

Bijdragen in landelijke tijdschriften, landelijke kranten, regionale media, via social media en blogs over het thema.

2016-2018 FASE II

Focus op de zorgverleners van nu en hoe zij bijdragen aan het realiseren van Menslievende zorg, met als resultaten onder meer:

❖ LESBRIEVEN

Voor HBO's en MBO's zijn prachtig vormgegeven lesbrieven gemaakt, die eenvoudig in de curricula van opleidingen geïntegreerd kunnen worden. Digitaal een gedrukt verkrijgbaar. Incl. DVD. Oplage: 250.

❖ GEDICHTENBUNDEL

Gedichten over zorg en zin, geselecteerd door een jury uit maar liefst 140 inzendingen uit het land. Prachtig geïllustreerd. Oplage 800.

❖ REFLECTIEKAARTEN

Tweede editie met nieuwe kaartjes met vragen en denkprikkels over zingeving, bezieling en ethiek in de zorg. Oplage 2000.

❖ INSPIRATIEDAGEN

*Er vonden twee inspiratiedagen plaats, waar religieuzen en zorgverleners elkaar ontmoet hebben en hun ervaringen en inspiratie hebben gedeeld.
Aantal deelnemers: ca. 70.*

❖ INSPIRATIEBOEKJE MIJN WAARDEVOLLE ZORGMOMENTEN

Opnieuw een wedstrijd, nu over verhalen. Dit resulteerde in het breed verspreide boek Mijn waardevolle zorgmomenten. Oplage 12.000.

❖ PODCASTS

Korte 'radioprogramma's' over menslievende zorg, te downloaden via apps voor podcasts en via diverse websites, onder andere via [soundcloud](https://www.soundcloud.com).

❖ PREZI MENSLIEVENDE ZORG

Een korte presentatie over menslievende zorg in de praktijk, te gebruiken in workshops.

❖ KINDERBOEK

In voorbereiding: een prentenboek voor groep 3 tot 5 van de basisschool over menslievende zorg, samen met Verus. Beoogde verschijningsdatum mei 2019.

❖ CURSUS BALANS EN BEZIELING

Deze zesdaagse cursus voor zorgverleners is ontworpen en uitgezet. Helaas was de belangstelling te klein om het door te laten gaan. We willen de onderdelen ervan gebruiken voor nieuwe inspiratiedagen.

❖ ONDERZOEK NAAR 'NIEUWE TAAL' VOOR INSPIRATIE EN BEZIELING BIJ ZORGVERLENERS VAN NU
Door Wietse Minnema, stagiair bij Reliëf.

❖ SYMPOSIUM OVER NIEUWE TAAL VOOR INSPIRATIE EN BEZIELING IN DE ZORG

Bijeenkomst n.a.v. bovenstaand onderzoek in juni 2018. Aantal deelnemers: 40.

❖ DIVERSE LEZINGEN BIJ ORGANISATIE IN DE ZORG

❖ PUBLIC RELATIONS

Bijdragen aan bundels, tijdschriften, kranten, social media, de nieuwsbrief van Reliëf, andere nieuwsbrieven en blogs over het thema, onder meer de bijdrage van Marije Vermaas in Eigen Zinnen, over persoonlijke drijfveren in je werk. Berne Media 2018.

DE DERDE FASE

Op moment van schrijven ronden we de tweede fase af en willen we graag met alle betrokkenen en geïnteresseerden de mogelijkheden verkennen om het project te verlengen met twee jaar. De Commissie van Toezicht ondersteunt deze wens om drie redenen:

1. Het is van belang de bestaande initiatieven voort te zetten en verder uit te bouwen.
2. Het accent verschuift in de derde fase naar de rol van de zorgontvanger binnen de zorgrelatie. Wat kan de zorgontvanger bijdragen aan menslievende zorg?
3. Voortzetting van het project biedt de mogelijkheid om het immaterieel erfgoed van de religieuzen binnen de organisatie en het gedachtegoed van Reliëf duurzaam in te bedden.

Hieronder lichten we deze drie punten toe.

AD 1. VOORTGANG EN UITBOUW VAN BESTAANDE INITIATIEVEN

In de afgelopen vier jaren zijn er veel initiatieven ontplooid. Deze initiatieven zetten we graag voort en willen we ook verder uitbouwen. Voornaamste doel is om de opbrengsten breed onder de aandacht te brengen en nog meer mensen te inspireren. Te denken valt aan onderstaande activiteiten:

1. Organiseren van inspiratiedagen, met aandacht voor vieringen
2. Organiseren van een (twee)jaarlijks Zin-in-zorg-festijn
3. Lesmaterialen voor opleiding HBO en MBO
4. Aandacht voor religieuze inspiratie binnen het kwartaalblad *Zin in Zorg*.
5. Continuering van de verspreiding van de reflectiekaarten en zo nodig nieuwe uitgaven.
6. Leergang voor bestuurders: 'Besturen met bezieling'
7. Verder onderzoek naar 'nieuwe taal voor inspiratie en bezieling', dit uitbreiden naar de taal van het management.
8. Nieuwe initiatieven, zoals bijvoorbeeld de samenwerking met het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven.

AD 2. DE BIJDRAGE VAN DE ZORGVRAGER AAN MENSLIEVENDE ZORG

In de eerste twee fasen heeft het accent gelegen op het bieden van inspiratie, handvatten, publicaties en instrumenten voor zorgprofessionals. Daarbij ligt de regie voor menslievende zorg bij de zorgprofessional: die heeft methodieken rond levensverhalen en vragen rond zingeving letterlijk in handen. *It takes two to tango*, het gaat om een goede afstemming tussen zorgverlener en zorgontvanger. Begrijpt de zorgverlener wat voor de zorgvrager van betekenis is, kan zij zich inleven, heeft ze ook aandacht voor de levensvragen van de zorgvrager? Maar andersom is het ook de vraag hoe de zorgontvanger zich opstelt ten opzichte van de zorgverlener: op welke manier kan de zorgvrager zijn wensen, behoeften, angsten en verlangens kenbaar maken aan de zorgverlener? Durft hij zich te laten kennen? Zorg ontvangen is voor menslievende zorg minstens zo belangrijk als zorg verlenen. Wij zijn als mensen immers allemaal zorgontvangers. In deze fase willen we onderzoeken hoe zorgontvangers kunnen helpen om menslievende zorg te bevorderen. Wat betekent een afhankelijkheidsrelatie voor de patiënt en wat betekent dat voor een gelijkwaardige dialoog tussen beiden en naasten?

Een ander accent dat we in deze fase willen leggen, is de kracht van ervaringen van zorgprofessionals zelf. De scheidslijn tussen zorgvrager en zorgprofessional is namelijk maar een dunne. Professionals hebben als patiënt of naaste zelf ook ervaringen in de zorg. Op welke manier kunnen deze eigen ervaringen bijdragen aan het bevorderen van menslievende zorg?

Hieronder enkele suggesties die we zouden kunnen uitwerken.

1. It takes two to tango: verhalen van patiënten over hun zorg voor verzorgers (mogelijk in samenwerking met patiënten- en cliëntenorganisaties).
2. Wat kunnen mensen met dementie bijdragen aan de zorg voor elkaar (mogelijk in samenwerking met Zinnig Zorgen, Sluyterman van Loo, RCOAK).
3. De dokter is ziek: een conferentie over zorgvragers die patiënt (zijn ge)worden
4. De belangrijke 'kunst van het zorg ontvangen' onder de aandacht brengen in het maatschappelijk gesprek over goede zorg.
5. De zorgvrager in beeld: wat heeft de moeilijk verstaanbare cliënt ons te bieden in de zorg? De bijdrage aan menslievende zorg van mensen met ernstige meervoudige beperkingen (mogelijk in samenwerking met Stichting Fonds Cupertino).
6. Lezingen, artikelen, podcasts om dit thema breed onder de aandacht te brengen.
7. Menslievende zorg vanuit de ogen van de zorgontvanger door de Visuele Prikkelmethode, waarbij patiënten aan de hand van foto's hun beleving van menslievende zorg laten zien. Te exposeren op het Reliëf Jaarcongres bijvoorbeeld.

AD 3. DUURZAME INBEDDING

We zoeken naar manieren om de opbrengsten van dit project te verduurzamen. Het gaat om inspiratie die voortduurt, ook nadat het project een formele afronding heeft gehad. Dat betreft enerzijds een duurzame inbedding bij Reliëf, maar ook duurzame inbeddingen in het onderwijs en op andere relevante plekken. Suggesties voor deze fase:

1. Goede inbedding van kennis, wijsheden en producten in de Reliëf Academie, onze Jaarcongressen en externe aanbieders
2. Goede inbedding van kennis in het onderwijs aan zorgverleners in opleiding
3. Jaarlijkse productie van een geschenk voor Dag van de Verpleging, over bezieling en inspiratie (zo mogelijk met V&VN, of met christelijke vakbonden).
4. Een Menslievende Zorg-award.
5. Een bestuurslid met specifieke aandacht voor de religieuze wortels van Reliëf in de portefeuille.